Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Hans Kruse

Hvergarn og spinlon

Et lille stofleksikon

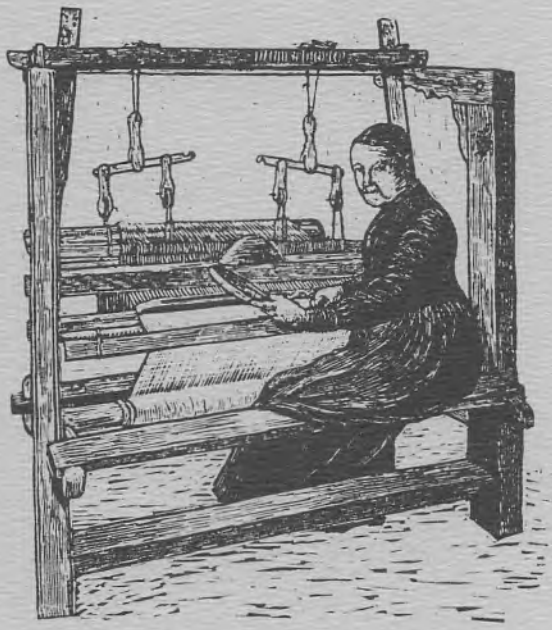

Blicheregnens Museumsforening

Hans Kruse

Hvergarn og spinlon

Et lille stofleksikon

Blicheregnens Museumsforening
2001

Forsiden:
Kone ved væven. Når mænd vævede var det i reglen deres erhverv - ikke husflid. Hjemmevævningen gik af brug op mod 1900.

Hæftet er udgivet
19. november 2001
ved 25 års jubilæet for
Blicheregnens Museumsforening

Blicheregnens Museumsforening
arbejder for museet

Se også udstillingen
Hvergarn og spinlon
Tøj fra kister, skuffer og skabe

Blicheregnens Museum
Blichersvej 30
Thorning
8620 Kjellerup

Telefon 87 70 24 70

Poul Abrahamsens illustrationer til
"Landbokvinden" gengives efter aftale
med Nationalmuseet

Copyright: Blicheregnens Museumsforening
Oplag: 750 eksemplarer
Amtscentertryk
ISBN: 87-985117-3-4

Acetat. Cellulosefiber, som giver glansfulde stoffer med blødt fald.

Akryl. Syntetisk. Handelsnavne bl.a. acrilan, courtelle, dralon, exlan, kashmilon, lescril, odelon, orlon, pan. Har god varmeisolerende evne, er let at vaske og har høj farveægthed. Bl.a. til gardiner, flagdug og imiteret pels.

Alpakka. Glansfuldt stof, oprindeligt meget kostbart og vævet af lamauld fra Peru. Senere efterlignet i stof fremstillet af tvist og engelsk fåreuld - eller af kunstsilke og uld af angoraged. Til langluvede frakker og strikvarer.

Angoragarn. Garn af uld fra angoraged eller angorakanin. Ulden er lang, fin og glansfuld.

Antistatbehandling. Syntetiske stoffer kan gøres mere fugtopsugende for at modvirke elektrisk opladning og hurtig tilsmudsning.

Appretering. Efterbehandling, som gør stof mere fyldigt eller blødt.

Astrakan. Sort skind fra lam af sydrussisk og asiatisk afstamning. Også om en efterligning i bomuldsplys. Brugt fx til pelshuer. Minder om persianer.

Atlask. Glat og glansfuldt tøj vævet på særlig måde - atlaskbinding. Ofte silkeatlask.

Banketærskel

Banketærskel. Førhen brugt ved vask af hørgarn og linned. Med den bankes den snavsede sæbelud ud af stoffet. Kan være smukt udsmykket og brugt som kærestegave.

Baj. Se flonel.

Barège. Let, gennemsigtigt musselinagtigt kjolestof. Fra Barège-dalen i Pyrenæerne. Oprindeligt af uld, senere af silke og uld, bomuld og uld eller bomuld alene.

Batik. Farvningsmetode med voksdækning af de partier af stoffet, som ikke skal påvirkes. Oprindeligt indonesisk. Herhjemme almindeligt brugt i 1970'erne.

Batist. Særlig fintrådet linned. Fremstillet siden 1200-tallet. Nu mest til fine damelommetørklæder.

Bedford cord. Af uld eller bomuld. Svarer til uopskåren jernbanefløjl.

Binding. Det mønster, som vælges for trådenes krydsning på væven, fx atlask, lærred eller kiper.

Blue denim. Cowboy-stof. Meget tæt kipervævning. Oprindelig fremstillet i den franske by Nimes ("de Nimes" - fra Nimes). Bukserne betegnes også "Levi's" efter firmaet Levi Strauss. Det samme som "blue jeans". Til arbejdstøj siden 1880erne - mode fra 1950erne.

Blår. Affald fra hamp- og hørbearbejdning. Brugt til grove vævestoffer. Pjerrot spiser blår.

Bobinet. Maskinfremstillet tyl, især anvendt som bund for hvidt broderi. Opfundet ca. 1780.

Bommesi. Kipret tykt hvidt bomuldsstof opkradset på vrangen. Bl.a. brugt til - uelegante - dameunderbenklæder især i 1800-tallet. Stoffet kendt fra 1500-tallet.

Bomuld. Uldagtigt stof fra bomulds-plantens frø med fibre på 2-3 cm. Verdens mest anvendte tekstilfiber, let at spinde, farve og forarbejde. Behagelig at bære direkte på kroppen. På grund af den ringe slidstyrke blandes bomuld ofte med polyester eller andet. Oprindelig hjemsted i Indien, men også kendt i Amerika før Columbus. I Europa blev det almindeligt fra 1800-tallet.

Bouclé. Effektgarn, der giver overfladen et nopret udseende.

Brokade. Svært silkestof undertiden indvævet med guld eller sølvtråde. Mønsteret dannes ved kortere eller længere skudtråde. Kjolestof.

Buckskin. Kraftigt valket stof i uld med udseende omtrent som ruskind. Duvetine er det tilsvarende i bomuld.

Bæk og bølge. Bomuldsstof med skiftevis stramme og slappe tråde. Bølget overflade. Især brugt som kjolestof.

Calico. Lærredsvævet bomuldstof med kulørte mønstre påtrykt. Oprindelig fra Calicut i Indien, senere også fremstillet i Europa.

Cambric. Tæt og fintrådet lærred. Især til lommetørklæder og lette bluser.

Canvas. Ravndugsvævet groft ubleget bomuldsstof. Bruges som bolster på madrasser inden for idræt.

Cellulosefiber. Opfundet 1834. Cellulosen udvindes især af træ. Den flydende masse sprøjtes gennem fine dyser, størkner og spindes til tråd. Et væld af forskellige

egenskaber opnås gennem den videre behandling.

Celluld. Fremstillet på grundlag af cellulosefibre. Det samme som rayonuld. Se kunstsilke.

Charmeuse. Silkestof eller kunstsilke med blank ret og mat vrangside. Mest til undertøj og foer.

Chenillegarn. Garn af vævede stofstrimler. Når garnet igen væves fremkommer et velouragtigt stof. Chenille er fransk for sommerfuglelarve.

Cheviot. Visse mørkfarvede uldne stoffer. Oprindelig om uld fra fårene på Cheviothøjderne i Skotland.

Chiffon. Klart, gennemsigtigt silkestof. Vævet som taft. Findes også som crepe chiffon og velour chiffon.

Corduroy. Bred- eller smalriflet jernbanefløjl, vævet af bomuldsgarn.

Crepe. Se krep.

Cretonne. Lærredsvævet bomuldstøj med filmtrykt mønster.

Damask. Egentlig et silkestof fra Damaskus. Kom til Europa med middelalderens korstog. Ensfarvet stof vævet så mønsteret står mat mod en blank baggrund. Brugt til bordduge.

Dowlas. Lærredsvævet groft bomuldstøj af garn, som er tvundet hårdt. Mest som lagenlærred.

Dralon. Se akryl.

Drap. Stof vævet som kamgarn og behandlet som klæde. Drap betegner også farven på dette tøj: lys gråbrun.

Drejl. Ensfarvet lærred af hamp, hør eller bomuld vævet i geometriske mønstre. I såkaldt køperbinding.

Duffel. Tykt vævet uldklæde fra byen Duffel i Holland. Anvendt til Dyffel- eller Duffel-coat.

Duvetine. Se buckskin.

Epinglé. Uopskåret mekka til møbelstof.

Faldskærmsstof. Superfin tæt bomuld eller nylon, ofte gummieret for at gøre den lufttæt. Har været populær til regnfrakker og tasker.

Fashionere. At strikke damestrømper i facon efter benet. Oprindelig strikkede man i facon på en flad maskine, hvorefter strømperne blev syet sammen. Ikke-fashionerede er lavet på rundstrikkemaskine.

Filering. Med denne teknik knyttes net ved hjælp af såkaldte filernåle. Nålenes tykkelse bestemmer maskernes størrelse.

Filmtryk. Fotografisk proces til tryk af farver på stof.

Filt. Stof bestående af uld og hår eller hår alene behandlet med lud og sammenpresset.

Flanel. Se flonel.

Flonel eller flanel. Blødt, let valket stof, ofte opkradset - ruet - uldent stof. Molton, fries, lama, baj og svanebaj er forskellige flonelarter.

Flor. Let hvidt stof af bomuld. Især brugt i slutningen af 1700-tallet. Sørgeflor er sort.

Fløjl. Vævet stof af silke eller bomuld med luv eller nopper, der står frem fra en glat eller kipret grundvæv. I Europa fra omkring 1400.

Foulard. Trykte lette silke- eller kunstsilkestoffer til slips, lommetørklæder mv.

Fries. Se flonel.

Frotté. Stof vævet med stærkt spændte kæde- og skudtråde og en deri indvævet ekstratråd med meget svag spænding. Krøller op i nopper. Især til håndklæder. Moderne frotté er vævet med løkker, eventuelt på begge sider. Kan opskæres på retsiden til velour-frotté.

Gabardine. Svært kamgarnsstof med tydeligt diagonalmønster. Anvendes bl.a. til frakker.

Garn. Spunden tråd af kortere eller længere taver. De syntetiske tråde er "uendeligt" lange.

Gaze. Gennemsigtigt stof som er åbent i vævningen. Tylagtigt. Anvendes nu næsten kun til forbindinger.

Gimp. Bomuldsgarn omspunden med silketråd.

Gingham. Det samme som zefyr. Stribet eller ternet lærredsvævet bomuldsstof til vaskekjoler, barnekjoler, skjorter mv.

Grenadine. Dels fast sort silketråd, dels gazeagtigt silkestof.

Grisette. Fransk og betyder egentlig "grå kjole". Silkestof, hvor silketrådene er blandet med bomuld. Også betegnelse for letfærdig pige. Fra 1800-årene.

Guldmor. Se moiré.

Gummi. Efter opfindelsen af vulkanisering omkring 1840 især anvendt til fodtøj. Fra 1900-tallet som gummitråde indvævet i stof.

Gyldenstykke. I 17- 1800-tallet betegnelse for silkestof med indvævede figurer på guldgrund.

Hamp. Plante, hvis taver er grovere og dårligere end hør. Mest anvendt til presenningsdug og som bagside på visse gulvtæpper.

Helanca. Textureret garn af nylon.

Helanca stretch. Elastisk stof af 60 % helanca og 40 % uld.

Hessian. Lærredsvævet stof af jute. Til madrasser og sække. I 1960erne ofte brugt som tapet.

Holmens klæde. Svært sort eller mørkeblåt vadmel. Buksestof til marinens folk.

Hvergarn. Hjemmevævet stof, hvis trend eller kæde er hør, tvist eller blår med islæt af uld. Navnet kommer af werk, som betyder blår. Var almindeligt til skørter.

Hør. Vævemateriale fremstillet af taverne af hørplanten. Ved en kompliceret proces rødnes, brydes, skættes og hegles hørren inden den kan spindes og væves. I Danmark brugt siden ældre jernalder ca. 2.500 år før vor tid. Hør er et naturstof, som bliver smukkere med brugen. Men lidt besværligt at vaske og stryge eller rulle.

Hørbryde. For at frigøre hørrens bløde taver må stænglerne knækkes på en bryde.

Interlock. Bomuldsstof med to lag, der er strikket ind i hinanden, så der er retmasker på begge sider. Maskefast - maskerne løber ikke ved trådbrud. Især til undertøj.

Islæt. Se kædetråde.

Jacquardvæv. Vævemaskine opfundet 1808. Ved hjælp af en slags hulkort kan maskinen hæve enkelttråde hvilket giver ubegænsede muligheder for mønstre. Mest brugt til damaskduge, møbelstoffer og madrasbolstre.

Jernbanefløjl. Riflet fløjl vævet af bomuld. Navnet skyldes anvendelsen fra midten af 1800-tallet til betræk på sæder i jernbanevogne.

Jersey. Uldent elastisk trikotstof med fine masker. Fra øen Jersey.

Jute. Basttrevler af forskellige tropiske plantearter. Til sækkelærred og hessian.

Kamgarn. Glat fast stof vævet af garn, der er spundet af "kæmmet" garn, dvs. uld hvorfra de korte hår er fjernet. Især til frakker og herretøj.

Kammerdug. Gammel betegnelse for batist.

Kapok. Hår fra frugten af ceiba-træet. Anvendes til udstopning af møbler.

Hørbryde

Karte. Håndkarte eller maskine. Behandler de enkelte fibre ved at rense dem, rede dem fra hinanden og lægge dem parallelt.

Kashmir. Kipret uldstof fra Kashmir i Indien. Senere også fremstillet i Europa.

Kattun. På gl. dansk: bomuld. Lærredsagtigt tætvævet bomuldstøj, oprindelig med håndtrykte farvede mønstre. Senere maskinelt fremstillet i Europa.

Kemiske stoffibre. Der skelnes mellem regenererede fibre på cellulosebasis og syntetiske fibre på basis af plast.

Kevlar. Syntetisk. Anvendes i sikkerheds-beklædning som erstatning for asbest. Isolerer mod stærk varme. Verdens stærkeste stof.

Kipervævning. Binding, som giver stof en diagonal struktur.

Klæde. Uldent stof, tæt vævet af kartet uldgarn og stærkt valket. I middelalderen en stor eksportartikel fra området omkring Holland-Belgien.

Knipling. Arbejde af tråde sammenflettet i mønstre ved hjælp af kniplepinde. Indført på korstogenes tid fra Orienten til Europa.

Konfektion. Færdigsyet tøj fremstillet efter standardmål uden personlig måltagning. Som industri især efter 1920.

Kradsuld. Uldtrævler fra opkradset, gammelt uldtøj. Se vadmel.

Krep eller crepe. Let vævet stof med kruset overflade. Crepe de chine - crepe fra Kina - er et silkestof.

Krympning. Foretages maskinelt, eventuelt ved sanforisering, således at det færdige stof ikke krymper yderligere.

Krølfri - crease-resist. Behandling af bom-uld og lignende stoffer med melamin.

Kunstsilke. Fremstillet industrielt fra 1915 på grundlag af viskose. Bl.a. anvendt af englænderne under 2. verdenskrig til faldskærme.

Kædetråde. De langsgående tråde på væven. Skudtråden derimod skydes ved vævningen på tværs over og under kæden. Kæde og skud svarer til trend og islæt. Se binding.

Lama. Se flonel.

Lamé. Stof gennemvævet med metaltråde. Får overfladen til at virke metallisk.

Lastex. Fin rund gummitråd med bomuld, silke, rayon eller andet udenom.. Bruges til elastisk vævet eller strikket stof.

Linned. Stof forarbejdet af hør, hamp eller nælder. Især til sengelinned og undertøj.

Loden. Østrigsk fremstillet vandskyende grønligt stof, især til frakker - "Lodenmantel". Findes også i en blålig nuance.

Luv. Filtlignende lag på retsiden af klæde, bomuld og linnedstof.

Lærred. Stof af hør, hamp eller blårgarn. Helt enkel vævning hvor islætten skiftevis løber over og under trenden.

Machintosh. Gummi-imprægneret stof opfundet 1823 af Machintosh. Til regntøj.

Mako. Langfibret egyptisk bomuld; også om stof vævet af mako.

Manchesterfløjl. Se jernebanefløjl.

Et manglebrædt i brug

Manglebrædt. En simpel form for rulle. Stoffet vikles på manglestokken. Det rulles og glattes med manglebrædtet på et bord.

Mekka. Et plyslignende møbelstof. Findes opskåret og uopskåret.

Mercerisering. Efter opfinderen Mercer. Kemisk forædling af bomuld så den bliver glat og blank, mere slidstærk og bedre modtagelig for farve.

Merino. Oprindelig kun stof vævet af det spanske merino-fårs fine uld. Nu også om et mønstret kamgarnsstof af almindelig fåreuld. "4 alen merino til en vinterfrakke" hedder det i en berømt julesang.

Mohair. Garn fremstillet af uld fra angorageden. Længere og mere glat end fåreuld.

Moiré. Stof der med en valse har fået en vatret overflade. Undertiden af silke med indvævede tråde af sølv eller guld - såkaldt sølvmor og guldmor.

Mol. Fint løstvævet stof af bomuld; oprindelig indisk. Godt til en sommerkjole eller lette gardiner.

Molskin. Kraftigt, ofte kipret bomuldstøj, fintrådet og tætslået. Brugt til arbejdstøj. Duvetine er en imitation af molskind.

Molton. Glatvævet bomuldsflonel. Mest til dekorationsbrug

Musselin. Fintvævet blødt, delvis gennemsigtigt stof af bomuld, silke eller uld. Oprindelig fra Mosul i Iraq.

Mælkeuld. Uldagtigt stof fremstillet af syntetisk kasein fra mælk.

Nanking. Gulligt bomuldstøj, indført fra Kina.

Netteldug. Fint klart tøj vævet af nældetaver. Nælder behandles omtrent som hør. Kendes i Danmark fra yngre bronzealder - ca. 2600 år før vor tid. Senest fremstillet under 2. verdenskrig.

Nældedug. Det samme som netteldug.

Nylon. Den første af mange fuldsyntetiske fibre. Opfundet 1938. Holdbart og elastisk. Fremstillet af kul, kalk, ilt og brint. Forskellige handelsnavne som, antron, perlon, rilsan, trilobal nylon.

Oilskin. Vandskyende stof af lanolin-præpareret batist. Olietøj.

Olmerdug. Oprindelig klæde fra den tyske by Ulm. I Danmark hjemmevævet dynebolster, oftest stribet i stærke kulører. Vævet med trend af hør og islæt af uld. Ofte havde landsbyens væver sit foretrukne mønster. Blev på grund af vare-mangel under 2. verdenskrig indsamlet til kradsuld.

Opskåret mekka. Møbelstof, især brugt i 1930'rne til -50'erne.

Organdi. Let og tyndt bomuldsstof, lidt tættere vævet end musselin. Stærkt appreteret. Navnlig til kraver og sommerkjoler. Nu også af kunstsilke.

Organsin. Fin natursilke af dobbeltsnoet silketråd.

Orlon. Se akryl.

Opskåret mekka. Plys hvor løkkerne under fremstillingen er skåret op. Mønstre dannes ved at veksle mellem opskårne og uopskårne løkker.

Perlon. Kunststof med lignende egenskaber som nylon.

Persianer. Skind af visse fåreracer fra Persien - deraf navnet - og Sydafrika. Kun lam på 8-14 dage kan benyttes til ægte persianerpelsværk.

Plys. Fløjl med opretstående silke- eller uldtråde.

Polyester. Syntetisk. Handelsnavne bl.a. dacron, diolen, kodel, tergal, terylene, tetron, trevira, vestan. På grund af sin styrke oftest blandet med uld eller bomuld. Er termoelastisk, så pressefolderne holder godt. Bruges også som fyld i dyner og beklædning.

Poplin. Lærredsvævet stof med tværribber af silke, uld eller bomuld. Oprindelig fabrikeret i pavebyen Avignon. Typisk skjortestof. Til cotten-coat bruges silikone-imprægneret kraftigt poplin.

Presenningsdug. Tidligere ravndug i bomuld, nu oftest nylon med pvc-belægning.

Quiltning. Vatteret arbejde med stukne mønstre udfyldt med vat, nu polyestervat. I midten af 1900-tallet almindeligt brugt til en morgenkåbe.

Ramie eller kinagræs. Megen lighed med hør, men finere. Anvendes mest til lommetørklæder og på Filippinerne til fest-skjorter.

Ravndug. Tætvævet, ubleget meget stift lærred med dobbelttrådet kæde. Til udendørs arbejdstøj.

Rayon. Ordet dannet af "ray" - stråle. Se celluld.

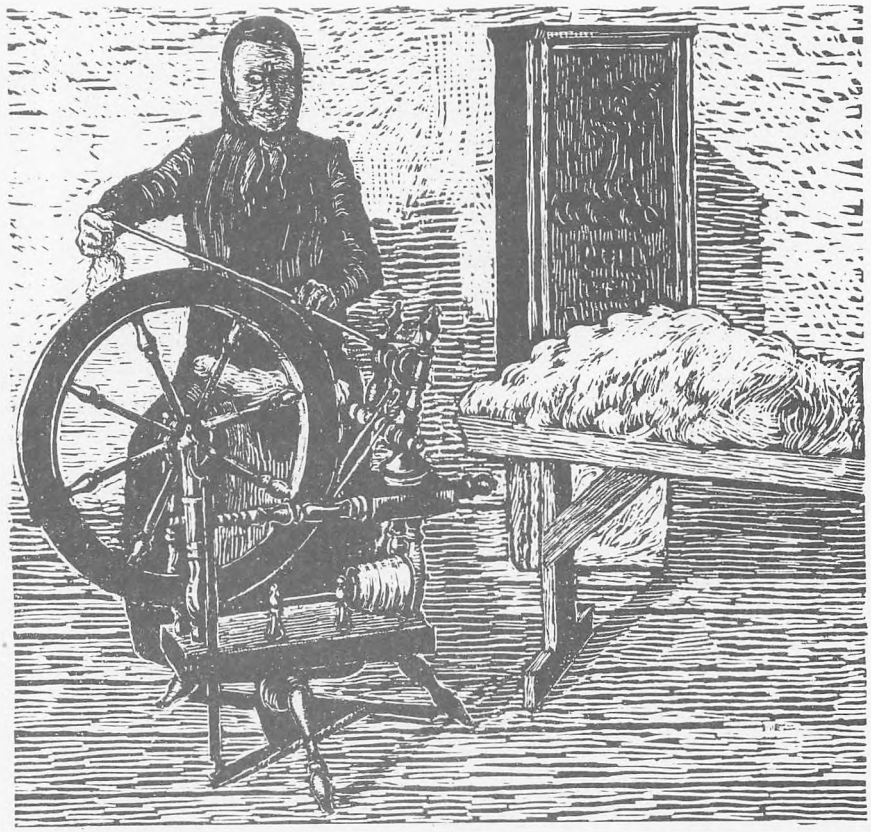

Rokken går

Regenererede fibre. Fremstillet kemisk på grundlag af cellulose.

Reps. Stof med tætsiddende ophøjede ribber.

Rips. Se reps.

Rok. På rokken kan tråd spindes jævnt og i meget lange stykker. Udviklet i middelalderen.

Rue. At opkradse luven på vævet stof.

Ruskind. Garvet læder, hvor den ru kødside vender udad.

Råsilke. Stof vævet af afhaspet, men ikke videre behandlet silke.

Sanforisering. Krympning, der delvis forhindrer yderligere krympning ved dampning og efterfølgende tørring over en valse.

Satin. Blankt stof i atlaskbinding, oprindelig vævet af silke. Nu også af uld eller bomuld. Til nattøj og undertøj.

Serge. Atlaskvævet glat, lidt stridt stof af uld eller silke. Nu også i viskose til foer.

Shirting. Egentlig betydning: skjortestof. Tætvævet bomuldsstof.

Silke. Stof vævet af sammentvundne tråde afhaspet af det puppehylster, hvori larven af silkesommerfuglen spinder sig ind. Silkeavl kendes i Kina fra omk. 1000 f. Kr. Omk. år 500 smuglede to munke silkeorme til Byzans, hvorefter silkeavl og silkefabrikation begyndte i Europa. Silke er dyrt og dermed eksklusivt - egnet til gaver mellem fyrster, eller som kærestegave. Lidt silke må enhver kvinde eje.

Sirts. Bomuldsstof, kattun.

Skarlagen. Betegnelse for et kostbart rødt stof i middelalderen. Også betegnelse for farven.

Skudtråd. Se kæde.

Skætning af hør. Med skættehånden slås de træagtige hørstængler af over skættefoden.

Spinlon. Textureret garn af nylon. Fremstillet fra omkring 1960, især til kjolestof. Hurtigt tørrende og strygefrit. Dermed passede det fint til de nye tider med flere kvinder på arbejdsmarkedet.

Stout. Groft lærredsvævet bomuldstøj.

Kone, der skætter hør. Det var et udpræget kvindearbejde

Stramaj. Åbent stof vævet med regelmæssige firkantede huller. Navnlig anvendt som grund for broderier.

Strikke. Med strikkepinde dannes løkker, hvorved to tråde bindes sammen. Kendt i Danmark fra omkring 1600. Chr. IV ejede et par strikkede silkestrømper. Strikning afløste en mere primitiv teknik: nålebinding. På bindeegenen i Midtjylland var strikning en væsentlig indtægtskilde i 1700-1800-tallet. Blicher skrev om fortælletraditionen, når man holdt bindestue.

Svanebaj. Se flonel.

Symaskine. Opfundet kort før 1850 i Amerika. Omkring 1860 var der i USA allerede over 500.000 i brug. Også i Europa gik det stærkt. Men mange gamle holdt fast ved nål og tråd. At symaskinens stramme tråd kunne rive tøjet i stykker var en udbredt opfattelse.

Syntetiske fibre. Kemisk fremstillede plastfibre. Optager næsten ingen fugt, så de tørrer hurtigt. Men er modtagelige for statisk elektricitet.

Sækkelærred. Vævet af hamp eller jute.

Sølvmor. Se moiré

Taft. Silke, vævet i lærredsbinding. Nu mest i syntetiske fibre til foer.

Tartan. Skotskternet stof i forskellige sammensatte striber og farver. Hver skotsk slægt eller klan havde eget mønster eller tartan.

Tekstil. Vævet eller strikket stof.

Terylene. Engelsk syntetisk stof af 45 % uld og 55 % polyester. Slidstærkt. Især til bukser, siden 1960'erne.

Texturering. Permanentkrusning af nylon, fx spinlon og helanca.

Trend. Se kæde.

Trikot. Af fransk trikoter - strikke. Forskellige elastiske strikkede eller vævede stoffer. Betegner også artisters starmtsiddende maskinstrikkede dragt.

Trikotage. Fællesbetegnelse for alt maskinstrikket.

Tweed. Melerede stoffer vævet af uld, hvor de korte hår ikke er fjernet som i kamgarn. Oprindeligt vævet omkring floden Tweed i Skotland.

Twist. Engelsk: Dobbelt tvundet garn. Dansk: lærred af forskellige løst vævede bomuldsgarner. Også indfiltret affaldsgarn, brugt som pudsemateriale.

Tyl. Egentlig fra den franske by Tulles. Oprindelig blev dette stof kniplet af hår, senere vævet af silke eller bomuld. Der er firkantede eller sekskantede åbninger mellem trådene.

Uld. Hår af dyrisk oprindelse, som kan spindes. Fra får, geder, kameler, kaniner, lamaer m.fl. God varmeisolerende evne. Kan optage fugt fra kroppen uden at føles fugtig. Elastisk. Formentlig har man i

Danmark helt fra yngre stenalder - for mere end 4.000 år siden - spundet uld til beklædning.

Uopskåren mekka. Se opskåren mekka.

Vadmel. Groft, hjemmevævet stof af uld, ofte kradsuld, der ikke var sorteret farvemæssigt. Det vævede stof fik derfor en ubestemmelig grålig farve. I århundreder var almuens eller bøndernes klædedragt af simpelt vadmel.

Vat. Bomuld.

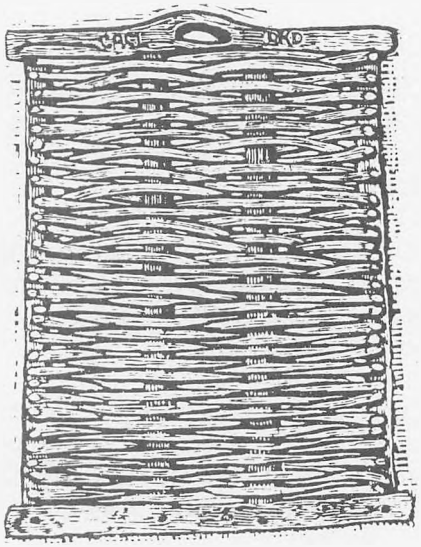

Flettet valkebrædt eller valkehæk

Valkning. Proces hvor vævet tøj tilsættes sæbe, askelud eller urin. Derefter stampes og gnides det på et valkebrædt så overfladen bliver filtagtig. Også brugt til strikket tøj.

Velour. Det samme som fløjl.

Viskose. Sejtflydende cellulosestof til fremstilling af kunstsilke.

Voksdug. Stof af bomuld, jute eller hør. Oversiden oprindeligt behandlet med voks, senere oliefarve eller fernis.

Vævning. De langsgående trend-tråde hæves skiftevis mens den tværgående tråd - islæt - føres fra side til side. Stoffet kan gives mønstre ved at hæve et skiftende antal trendtråde efter forskellige systemer. Også farven på islætten kan varieres. De ældste, primitive væve kendes i Danmark fra for omkring 4.000 år siden - samtidig med at fåret og ulden kom hertil.

Zefyr. Se gingham.

Gode opslagsbøger:
Broby-Johansen, R: Krop og klær. 1953
Hansen, Henny Harald: Politikens dragtleksikon. 1978
Højrup, Ole: Landbokvinden. 1966
Møller, Mogens Birger: Tekstilhåndbogen. 1983

Hvad er egentlig ...

Hvad er egentlig *hvergarn* og *spinlon*, *kradsuld* og *kunstsilke*? Og hvad har man brugt de stoffer til?

Stoffer har der i tidens løb været mange af. Ofte specialiserede en by eller en hel egn sig på kun et produkt. Og når produktionen blev efterlignet og optaget andre steder, så flyttede navnet med. Og stadig er nye stoffer kommet til. Nye måder at behandle garn eller stoffer på, eller nye materialer bliver blandet med de kendte gode gamle.

I dette hæfte er omtale af en række gamle og nyere stoffer og deres brug. Også enkelte redskaber til behandlingen af stoffet kan man finde omtalt.

ISBN: 87-985117-3-4